

• درآید

معمولا بستگان و نزدیکان شخصیت‌های سرشناس و انقلابی همچون شهید نهضت اسلامی لبنان شیخ راغب که نقش بسزایی در پیشبرد مبارزات مردم کشورش داشته است بیش از دیگران از زوایای زندگی مبارزاتی این شخصیت‌ها شناخت دارند. خبرنگار شاهد باران در سفر به جنوب لبنان به منظور تهیه این شماره کوشید با برخی از نزدیکان این شهید گرانمایه دیدار کند تا ناگفتنی‌های زندگی سراسر جهاد و مبارزه او را باز گو کند:

■ **کنکاشی در جاذبه‌های فکری و عقیدتی شیخ راغب حرب در گفت‌وگوی اختصاصی**
شاهد یاران با حسن امین آزان باجناب شهید

جاذبه‌های شیخ شهید فراتر از جامعه شیعیان لبنان رفت...

بیش از هر چیز دیگر رواج دارد. شیخ راغب حرب پس از گذراندن مقطع تحصیلی ابتدایی در روستای جیشیت مقطع متوسطه را در شهر نبطیه مرکز فرمانداری نبطیه آغاز کرد. به یاد دارم که ارتقای فکری و عقیدتی و دینی شیخ راغب حرب از مرحله متوسطه شکوفا شد. او آدم دورنگر، خوش فکر و به آینده بسیار خوشبین بود. دیدگاهها و تحلیل‌های سیاسی او، دوستانش را شگفت‌زده می‌کرد. روزی یکی از اعضای حزب کمونیست که در کنار شیخ راغب در یک گردهمایی نشست بود به شیخ گفت نصف جهان برای شما و نصف جهان برای ما کمونیست‌ها خواهد بود. شیخ در پاسخ به اظهارات فرد مزبور گفت: «در آینده همه جهان از جمله سرزمین فلسطین متعلق به مسلمانان خواهد بود.»

در حقیقت شیخ راغب حرب از سن ۱۵ سالگی اینگونه می‌اندیشید. چرا که او یکی از شاگردان مقدس‌ترین انسان‌های روی زمین در عصر خود شهید آیت الله سید محمد باقر صدر بود. شهید صدر کسی است که به پیکارگران مسلمان توصیه کرد در امام خمینی (ره) ذوب شوند. آنگونه که امام خمینی در اسلام ذوب شده است.

شیخ راغب حرب را از طریق جلسات بحث و گفت‌وگو در خانه او بیشتر شناختم. خانه او محفل علمی شخصیت‌ها و اندیشمندان جنوب لبنان و پاتوق بزرگانی همچون سید موسی صدر، سید محمد حسین فضل الله، شیخ محمد مهدی شمس‌الدین و بسیاری از علمای لبنان شده بود. این در حالی است که جنوب در آن مرحله میدان تاخت و تاز احزاب و سازمان‌های سیاسی چپ و راست به شمار می‌رفت. شیخ راغب با خانواده و بستگان و همه هموطنان خود در جنوب لبنان مانند پدری مهربان رفتار می‌کرد. روابط

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران به رهبری امام خمینی (ره) احساس امیدواری کردم که بتوانم به کشورم بازگردم و فعالیت‌های پیشین خود را از سر بگیرم. من از متون روایات شنیده بودم که اسلام غربانه آغاز شده و غربانه بازخواهد گشت. ولی به یاری خداوند، اسلام غریب نخواهد بود. زیرا نهضتی که توسط امام خمینی (ره) بنیانگذاری شده تداوم خواهد یافت.

ارتقای فکری و عقیدتی شیخ راغب حرب از مرحله متوسطه شکوفا شد. او انسان دورنگر، خوش فکر و به آینده بسیار خوشبین بود. دیدگاهها و تحلیل‌های سیاسی او، دوستانش را شگفت زده می‌کرد

در پی پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ مقام‌های امنیتی عربستان سعودی مرا به بهانه طرفداری از امام خمینی به مدت یک هفته بازداشت و سپس از آن کشور اخراج کردند. پس از بازگشت به روستای جیشیت فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی را ادامه دادم و اکنون با همکاری برخی برادران مؤمن این فعالیت‌ها را در چارچوب حزب الله ادامه می‌دهم.

از چه زمانی با شهید شیخ راغب ارتباط داشتید؟
از دوران کودکی با یکدیگر ارتباط داشتیم. هر دو از فرزندان جیشیت و کشاورز زاده هستیم. در جنوب لبنان کشت تنباکو

در ابتدای بحث لطفا خودتان را معرفی کنید؟

بسم الله الرحمن الرحيم. بنده حسن امین آزان از روستای مقاوم جیشیت هستم. در دوران اشغال لبنان، مردم این روستا نقش چشمگیری در مبارزه با اشغالگران صهیونیست داشته‌اند. پیکار فرهنگی و اجتماعی را از دوران نوجوانی و دقیقاً از سن ۱۵ سالگی آغاز کردم. درحقیقت شهید شیخ راغب حرب در سال ۱۹۶۷ نقش بسزایی در تشویق بنده برای شرکت در فعالیت‌های اسلامی و مذهبی داشته است. در آن مرحله احزاب سیاسی لبنانی و جنبش‌های فلسطینی در جنوب لبنان حضور فعال داشتند. اما بنده از پیوستن به این سازمان‌ها خودداری کردم. تا این که خورشید جنبش محرومان (امل) به رهبری امام موسی صدر در سال ۱۹۷۵ در لبنان طلوع کرد و به این جنبش پیوستم. عناصر وابسته به احزاب سیاسی لبنان از سال ۱۹۶۷ آزار و اذیت آن دسته از فعالان مسلمان شهر جیشیت را آغاز کردند. همه این فعالان در جنبش محرومان عضویت داشتند. اعضای جنبش امل در نتیجه گسترش این فشارها در همان سال به شهر بعلبک در منطقه بقاع فرار کردند.

افرادی که به شهر بعلبک پناه بردند، چه کسانی بودند؟
بنده و شهید شیخ راغب حرب و تعدادی از برادران مؤمن.

چه گروه‌هایی شما را تحت فشار قرار می‌دادند؟
هواداران حزب کمونیست و هواداران حزب بعث شاخه عراق. در سال ۱۹۶۷ و در پی یورش کمونیست‌ها به هتل «لولویت» شهر بعلبک که فعالان اسلامی در آن اقامت داشتند، من ناچار شدم به امارات متحده عربی هجرت کنم، و در آن کشور مشغول کار شوم. در سال ۱۹۷۸ به لبنان بازگشتم و با خواهر همسر شیخ راغب حرب ازدواج کردم.

اسلامی ایران سفر کرد. پس از بازگشت به بیروت، دوستان شیخ راغب به او توصیه کردند از بازگشت به جنوب لبنان خودداری کند. اما او در پاسخ به این پیشنهاد به آنان گفت: «این مسیر را باید ادامه داد. ما در راه خدا تلاش می‌کنیم. راه و مسیر امام حسین (ع) را ادامه می‌دهیم. سرور شهیدان الگو و سرمشق ماست باید اسرائیلی‌ها را از کشورمان بیرون کنیم».

هنگامی که نظامیان صهیونیست، شیخ را بازداشت کردند، همه شهروندان جنوب اعم از زن و مرد و کودک و بزرگسال واکنش نشان دادند. مردم یکپارچه در برابر دشمن قیام کردند. دشمن بر اثر فشار مردم ناچار شد شیخ راغب را آزاد کند. ولی دشمن آرام ننشست. تصمیم گرفت شیخ را از سر راه خود بردارد تا شاید با قتل او اوضاع جنوب لبنان را آرام کند. چرا که شیخ راغب هرگونه سازش با دشمن را تحریم کرده بود و مردم از رهنمودهای او اطاعت می‌کردند.

شیخ راغب حرب در منطقه جبل عامل متولد شد و پرورش یافت. بفرمایید او تحت تاثیر اندیشه‌های کدام یک از علمای جبل عامل قرار داشت؟

به یاد دارم که شهید شیخ راغب حرب هنگام حیات همواره از علمای بزرگ جبل عامل همچون شیخ ابراهیم کفعمی و سید عبدالحسین شرف‌الدین یاد می‌کرد. در کلاس درسی که شیخ راغب حرب در مسجد حبشیت برگزار می‌کرد، شرکت می‌کردم. ایشان در این کلاس‌های روزانه، کتاب‌های «فلسفه ما» و «اقتصاد ما» آیت الله شهید سید محمد باقر صدر را تدریس می‌کرد. این کلاس‌ها پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران برگزار می‌گردید. هدف او گسترش فرهنگ اسلامی بود و در این زمینه موفقیت‌های بزرگی کسب کرد. با علمای جبل عامل دیدار می‌کرد و با آنان به بحث و مناظره می‌نشست. علما و روحانیون منطقه را به اعتراض و قیام در برابر اشغالگران صهیونیست تشویق می‌کرد.

روحانیون و مردم به فراخوانی ایشان پاسخ مثبت می‌دادند؟

اگر فراخوانی ایشان موثر نبود شاید دشمن به ترور ایشان اقدام نمی‌کرد. شیخ راغب حرب جانش را در راه مبارزه با اشغالگران و اخراج آنان از سرزمین لبنان از دست داد. نقش بسزایی در گسترش آگاهی عمومی و برانگیختن مردم بر ضد اشغالگران ایفا کرد.

عشق می‌ورزید. میان مردم الفت و محبت ایجاد می‌کرد. مردم را به دوستی و مهربانی با یکدیگر فرا می‌خواند. او انسانی فداکار و باگذشت بود. با وجودی که در برابر دشمنان و ستمگران سرسختی نشان می‌داد در برابر مؤمنان مهربان و انعطاف‌پذیر بود. هرگز به یاد ندارم که روزی شیخ راغب حرب همنشین فنودال‌های جنوب لبنان بوده باشد. او همواره از درگاه خداوند متعال کمک تقاضا می‌کرد.

خاندان حرب از خاندان‌های بزرگ منطقه نبطیه می‌باشد، آیا فرزندان این خاندان با جنبش مقاومت فلسطین نیز همکاری داشته‌اند؟

خیر، هرگز چنین چیزی وجود نداشته است. به یاد دارم که خانواده شیخ راغب حرب، برای مردم جنوب لبنان الگو و سرمشق هستند. این یک واقعیت انکار ناپذیر است. این خانواده در فعالیت‌های اسلامی، ایثارگری و فداکاری نمونه است. به طور مثال پدر شیخ راغب حرب مغازه خواربار فروشی داشت، در جریان اولین یورش نظامی اسرائیل به جنوب لبنان در سال ۱۹۷۸ میلادی، تنها کسی بود که درهای مغازه را باز گذاشت تا مردم نیازهای خود را به طور رایگان تأمین کنند.

شیخ راغب حرب در چنین خانواده‌ای تربیت و پرورش یافته است. پدر شیخ راغب حرب همواره تأکید می‌کرد هر چه دارد از برکات خداوند است و جایز نیست آن را از دسترس مردم دور نگه داشت. رفتار و طرز فکر پدر نقش ارزنده‌ای در تبلور اندیشه و رفتار فرزند داشت.

بنده سال‌های طولانی با شهید شیخ راغب حرب معاشرت کرده‌ام و رفتار و اخلاق نیک او را از نزدیک شاهد بوده‌ام.

شیخ الشهید به مرور زمان نشان داد که انسان بزرگی است. سخنان او و مبارزات خستگی ناپذیرش با دشمن اشغالگر نشان داد که از هر لحاظ یک انسان کامل است. به مردم عشق می‌ورزید. میان مردم الفت و محبت ایجاد می‌کرد.

چنانچه شهروندی نسبت به شیخ راغب کینه داشت او به خانه آن شهروند می‌رفت و هرگونه کینه و بدبینی را از دل او برطرف می‌کرد. ایشان با این رفتار می‌کوشید میان مردم همدلی و الفت برقرار نمایند. چرا که مفاهیم و ارزش‌های اسلامی را خوب شناخته بود. عقیده داشت که اسلام دین رحمت و دوستی و مهربانی است. بر اساس اخلاق اسلامی با مردم رفتار می‌کرد.

شیخ راغب حرب فقط با علم و دانش به قله‌های اخلاق و ایمن جایگاه نرسید. بلکه با پرهیزگاری، رستگاری و نوع دوستی به این جایگاه بلند صعود کرد. در سال ۱۹۸۴ برای آخرین بار از طریق امارات متحده عربی به جمهوری

ایشان با مردم منطقه بسیاری نظیر بود. برای ساخت مسجد جامع روستای حبشیت جلسات شبانه تشکیل می‌داد و از شرکت کنندگان در ازای نوشیدن یک استکان چای مبلغ یک لیره (پول رایج لبنان) کمک مطالبه می‌کرد. به مردم می‌گفت که این مسجد را برای اقامه نماز امام زمان (عج) آماده می‌کند. هنگام ساخت آسایشگاه حضرت زینب (س) برای افراد بی سرپرست منطقه، لباس روحانیت را از تن بیرون می‌آورد و لباس کارگری می‌پوشید و در کنار کارگران سرگرم کار می‌شد.

وابستگی شیخ راغب به جنبش امل به چه میزان بوده است؟

دیدگاهها و جهان بینی شیخ راغب حرب فراتر از دیدگاههای جوانان مسلمان آن مرحله بود. به طور مثال روزی به او پیشنهاد کردم که به جنبش امل بپیوندد. او در پاسخ گفت شما به این جنبش بپیوندید و به من اجازه دهید در خارج از این تشکیلات به کارم ادامه دهم. ما هرگز گمان نمی‌کردیم که شیخ راغب تا این اندازه دورنگر بوده باشد.

اندیشه‌ها و دیدگاههای شیخ راغب حرب بر مبنای چه ملاک‌هایی بوده است؟ پشتوانه‌های فکری او از چه منبعی جوشیده است؟ آیا از نظر غریزی اینگونه می‌اندیشیده است؟

در محیط زندگی شیخ راغب حرب و جامعه حبشیت یک شخصیت اندیشمند وجود نداشت که بتوان گفت ایشان تحت تاثیر دیدگاههای این شخصیت قرار گرفته باشد. من شکی ندارم که خداوند به ایشان الهام و استعداد داده تا اینگونه فکر کند و اینگونه باشد. او از سن ۱۵ سالگی همچون افراد نابغه و تیز هوش رفتار می‌کرده است. ایشان را بر اساس مفاهیم و دیدگاههای خودمان یک انسان ساده و کوچک می‌پنداشتیم، چرا که او را نشناخته بودیم. ولی شیخ راغب حرب به مرور زمان نشان داد که انسان بزرگی است. سخنان او و مبارزات خستگی ناپذیرش با دشمن اشغالگر نشان داد که او از هر لحاظ یک انسان کاملی است. به مردم

پدر شیخ راغب حرب مغازه خواروبار فروشی داشت، در جریان اولین بورش نظامی اسرائیل به جنوب لبنان در سال ۱۹۷۸ میلادی، تنها کسی بود که درهای مغازه را باز گذاشت تا مردم نیازهای خود را به طور رایگان تامین کنند.

موسوی را ادامه می دهند. تا روزی که پرچم اسلام را تحویل
امام عصر (عج) دهند.

در آن مرحله احزاب سوسیالیست و ناسیونالیست که
صحنه سیاسی لبنان را در دست داشتند چه واکنشی
نسبت به فعالیت های فرهنگی شیخ راغب داشتند؟

شیخ راغب حرب از دست این گروه های سکولار رنج ها
و درد سرهای فراوانی متحمل شد. حزب بعث طرفدار
صدام بیش از سایر احزاب بر جوانان مؤمن و پیکارگر فشار
می آورد.

جناب عالی باجناب شهید شیخ راغب بودید، چه خاطره
شیرینی از ایشان دارید؟

خاطرات فراوانی دارم. ایشان در دوران آموزش رانندگی
روزی به اتفاق یکدیگر سوار تراکتور شدیم. او تراکتور را
روشن و با سرعت زیاد حرکت کرد. در حین حرکت به
شوخی به من گفت عممامه را نگه دار تا باد نبرد. من او
گفتم سرعت را کم کنید، امکان دارد از تراکتور به زمین
بیفتم

فرمودید خاطرات زیادی دارید، امکان دارد خاطره
دیگری را بازگو کنید؟

آری... روز دیگری به اتفاق چند تن از دوستان همراه شیخ
راغب حرب بودیم و او با سرعت رانندگی می کرد. او به
تازگی گواهینامه رانندگی دریافت کرده بود. به او گفتم
شما به تازگی به اصول رانندگی آشنا شده اید. کمی آهسته
حرکت کنید. آیا قصد دارید ما را به قبرستان بفرستید؟ در آن
لحظه به قبرستان حبشیت نزدیک شده بودیم. شیخ راغب
ناگهان ترمز کرد و از خودرو پیاده شد و دسته کلید و سوئیچ
خودرو را بیرون کشید و به داخل قبرستان پرت کرد. دسته
کلید در مکانی سقوط کرد که اکنون آرامگاه شهید شیخ
راغب حرب در آنجا قرار دارد. او آدم شوخ طبع، راستگو و
خندان بود. از روحیه و اراده بسیار قوی و بی نظیر برخوردار
بود.

آیا احساس کرده بود که اسرائیلی ها جان
او را تهدید کرده اند؟

همانگونه که رهبران حزب الله در شرایط
کنونی مورد اهداف و توطئه های دشمنان
قرار دارند، جان شیخ راغب حرب نیز در آن
مرحله در معرض تهدید جدی قرار داشت.
او احتیاط و هوشیاری را رعایت می کرد،
اما عوامل خود فروش که راهنمایان دشمن
بودند به سراغ شیخ راغب حرب آمدند و
سرانجام او را به شهادت رساندند. این
عوامل خودفروش، جاسوسان دشمن بودند.
جاسوس های محلی اسرائیل، چهار چشمی
مراقب شیخ راغب حرب و سید عباس
موسوی و همه مبارزان راه آزادی بودند. ■

خروشان جوانان فداکار و از
جان گذشته می باشد. ساختار
مقاومت قوی تر از گذشته شده
است. رهبری خردمندانه سید
حسن نصر الله دبیر کل حزب
الله شیعیان لبنان را منسجم و
یکپارچه کرده است. شیعیان
لبنان به رهبری مقام معظم
رهبری حضرت آیت الله
خامنه ای عشق می ورزند.

شیخ راغب حرب چگونه
می اندیشید و در آن مرحله با
چه گروه های فعال همکاری
می کرد؟

ایشان اندیشه و طرز فکر
مستقل داشت. ضمن این که با

همه گروه ها و فعالان مسلمان روابط دوستانه داشت ولی از
نظر سازمانی به هیچ حزب و تشکیلاتی وابسته نبود.
شیخ راغب حرب یکی از پایه گذاران نهادهای فرهنگی،
اجتماعی، خدماتی و آموزشی در منطقه نبطیه بوده است.
این نهادها چه دستاوردی دارند؟ آیا به کارشان ادامه
می دهند؟

شکی نیست که یورش اسرائیل به لبنان، احساسات مسلمانان
جنوب را برانگیخت. پیش از حمله نظامی سال ۱۹۸۲
اسرائیل به لبنان، حدود ۳۰ تا ۴۰ تن در مراسم گوناگون
حسینیه حبشیت شرکت می کردند. در نمازهای جمعه و
جماعات نیز همین تعداد شرکت می کردند. ولی پس از
حمله اسرائیل و اشغال جنوب لبنان این رقم به هزاران تن
افزایش یافت. به طوری که حدود ده هزار تن پیشتر سر
شیخ راغب حرب نماز می خواندند. مسجدی که ایشان در
مرکز حبشیت ساخت اکنون پایگاه جوانان شده است. در
اوقات نمازهای پنجگانه مملو از جوانان مؤمن می شود.
اکنون این جوانان پرشور پرچمدار حزب الله و مکتب امام
خمینی هستند. رویکرد این جوانان به برکت خون شهیدان
است. خون جوانان انقلابی و مقاوم هرگز بر باد نمی رود.
دستاوردهای خون جوانان جنوب لبنان همچنان ادامه دارد.
شیخ راغب حرب به ما آموخته است خون شهیدی که بر
زمین می ریزد بی درنگ در دستان خداوند قرار می گیرد.
بنابراین دستاورد خون شهیدا رشد می کند و بر جامعه اثر
می گذارد. به ویژه خون رهبران و پیشوایان. مردم جنوب
لبنان راه شهید شیخ راغب حرب و شهید سید عباس

ایثارگری و مقاومت مردم منطقه نبطیه شناخته شده است.
آیا آماری از تعداد شهدای منطقه پیش از یورش سال ۱۹۸۲
اسرائیل به لبنان در اختیار دارید؟

از زمان پیدایش رژیم صهیونیستی در فلسطین، روستاها و
شهرهای جنوب لبنان همواره در معرض حمله های هوایی
و توپخانه ای دشمن قرار داشتند. طبیعی بود که مردم برای
توقف این تجاوزگری سلاح به دست گیرند و از خود
دفاع کنند. مردم جنوب لبنان برای دفاع از تمامیت ارضی
میهن شان، جان و مال خویش را نثار کردند اما در دوره های
گذشته و قبل از پیدایش حزب الله و شکل گیری مقاومت
اسلامی، راهکار و برنامه های درستی وجود نداشت. پس از
پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (ره) و
آمدن نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به لبنان، روند
مبارزه با اشغالگران صهیونیست ابعاد تازه ای به خود گرفت.
چرا که اسرائیل در آن مرحله بخش وسیعی از لبنان را به
اشغال درآورده بود و مردم برای آزادسازی سرزمین های
اشغالی به رهبری رهنمون ساز نیاز مبرم داشتند. امام خمینی
با دستور اعزام سپاه به لبنان خطوط کلی و دورنمای مبارزه
را روشن کرد.

خداوند متعال افتخار مبارزه با این دشمن خیانتکار و
جنایتکار را به مردم لبنان ارزانی داشته است. به یاری
خداوند مردان با ایمان و متعهد جنوب لبنان این دشمن را
از پای درخواهند آورد. بنابراین مردم جنوب لبنان مردمی
فداکار و جان نثار هستند و از سال ۱۹۸۲ تاکنون راه درست
مبارزه را تشخیص داده اند.

از شهدای منطقه نبطیه قبل از سال ۱۹۸۲ آمار دقیقی در
دست نیست، اما روستای حبشیت از آن
سال تاکنون ۸۶ شهید تقدیم راه آزادی
کرده است. این بزرگترین رقم شهدا
در یک روستا در جنوب لبنان است.

در شرایط کنونی فضای اجتماعی
نبطیه چگونه است؟ آیا آن شور و
شوق گذشته همچنان وجود دارد؟

برای پاسخ به این پرسش لازم می دانم
به اظهارات شهید سید عباس موسوی
دبیر کل پیشین حزب الله اشاره کنم.
ایشان خطاب به دشمنان گفته بود:
«هر اندازه جوانان ما را به قتل برسانید،
مردم کشورمان آگاه تر می شوند». مردم
مسلمان لبنان در مناطق جنوب و بقاع
و بیروت مردمی جان نثار و ایثارگر
هستند. اکنون لبنان منبع و سرچشمه

